

Meddelelser om det danske fængselsvæsen 1949—50.

Ved fuldmægtig i direktoratet for fængselsvæsenet *Jørgen Tornøe*.

Med hensyn til pladsforholdene og belægningsforholdene i fængselsvæsenets anstalter i 1949 og 1950 henvises til oplysningerne i omstående skema, der dels viser anstaltens kapacitet den 31. december 1950, dels belægningen ved begyndelsen af 1949 og ved udgangen af 1950.

Anstaltens samlede kapacitet, der ved begyndelsen af 1949 blev ansat til 7077, udgjorde ved udgangen af 1950 4848. Denne nedgang i kapaciteten skyldes, at nogle anstalter, bl. a. straffelejren i Fårhus, har kunnet nedlægges som følge af nedgangen i antallet af fanger, samt at man ikke for alle de tilbageværende anstalter har ment at kunne opretholde de kapacitetstal, som man har regnet med i de foregående år, da fangetallet var så overvældende stort.

Det samlede fangetal, der ved begyndelsen af 1949 udgjorde 6170, faldt i løbet af 1949 og 1950 med 2553 og udgjorde ved udgangen af 1950 3617 (ved udgangen af 1949 4353). Nedgangen var størst, for så vidt angår almindelige kriminelle fanger, hvor fangetallet faldt med 1714 fra 5107 til 3393, medens nedgangen var mindre, for så vidt angår fanger, sigtet eller dømt for overtrædelse af straffelovstillæget af 1. juni 1945, hvor fangetallet faldt med 839 fra 1063 til 224.

Det vil af foranstående fremgå, at der for fængselsvæsenets anstalter under et ved udgangen af 1950 var en vis pladsreserve, hvoraf den væsentligste del fandtes indenfor arresthusene og statsfængslerne. Samtidig var der imidlertid indenfor visse særanstalter, navnlig ungdomsfængslet og psykopatanstalterne, et betydeligt behov for udvidelse.

Pladsmangelen indenfor ungdomsfængslet blev i 1949 og 1950 større end i de foregående år som følge af en betydelig stigning i antallet af domfældte personer. Det var derfor i hele perioden nødvendigt at opretholde den midlertidige fællesafdeling, der for nogle år siden blev indrettet i forskellige skole- og værkstedslokaler i ungdomsfængslet på Søbysøgaard. Der fandt endvidere i 1949 en udbygning sted af ungdomsfængslets modtagelses- og isolationsafdeling i statsfængslet i Nyborg, i hvis nordre fløj der blev indrettet et lukket ungdomsfængsel med plads til ca. 100 fanger. Ungdomsfængslet i Nyborg anvendes herefter ikke alene som modtagelses- og isolationsafdeling for fanger, der på grund af undvigelse eller lignende ikke kan være på det åbne ungdomsfængsel på Søbysøgaard, men tillige som almindelig afdeling for fanger, der iøvrigt er uegnede til anbringelse under friere former, eller som på grund af pladsforholdene i ungdomsfængslet på Søbysøgaard ikke straks efter opholdet i modtagelsesafdelingen kan overføres

Kapacitet

Belægning 31/12 1948

Belægning 31/12 1950

Permanente anstalter. Statsfængsler m. v.	Normalt plads til d. 31/12 1950	Kriminelle fanger		Landssviger- fanger		Kriminelle fanger		Landssviger- fanger		Ialt
		varetaget	afsoning	varetaget	afsoning	varetaget	afsoning	varetaget	afsoning	
Københavns fængsler	700	328	364	131	6	260	301	3	1	565
Vridsløselille	350		405				331			331
Horsens	376		121		281		189		172	361
Nyborg ¹⁾	409		436				368			368
Statens arbejds- hus	316		381				298			298
Psykopatanstalterne	195		254				218			218
Ungdomsfængslet på Søbysøgård	90		137				121			121
<i>Fængselsafdelinger:</i>										
Renbæk	92		83				74			74
Kærshovedgård	60		80				67			67
St. Grundet ²⁾	68		67					45		45
Nr. Snede	70		69				68			68
Tarm ³⁾	35		65				32			32
<i>Straffelejre:</i>										
Fårhus ⁴⁾			138		551					
Horserød	289	2	195	1	42		97		3	100
Møgelkær	100		179		34		152			152
Kragsskovhede	408		500				215			215
Arresthusene	Ialt 3558 1290	385	918	17		259	343			3015 602
Tilsammen	4848	715	4392	149	914	519	2874	3	221	3617

1) heri medregnet ungdomsfængslet i Nyborg med ca. 100 pladser.

2) nedlagt i foråret 1951.

3) anstalten har siden 1/8 1950 været benyttet som arbejdsafdeling.

4) nedlagt i oktober 1949.

til Søbysøgård. I ungdomsfængslet i Nyborg, der ledes af statsfængslets inspektør med bistand af en særlig vicefængselsinspektør, hensat der ved udgangen af 1950 90 fanger. Anbringelse af et så stort antal ungdomsfængselsfanger i en lukket anstalt er imidlertid ikke påkrævet af behandlingsmæssige grunde. Det er endvidere i længden uholdbart at huse et større antal fanger i ungdomsfængslet på Søbysøgård end de ca. 90, hvortil anstalten er beregnet. Der træffes derfor nu forberedelse til at indrette yderligere et åbent ungdomsfængsel, hvorefter den midlertidige fællesafdeling på Søbysøgård kan nedlægges, og belæget i ungdomsfængslet i Nyborg nedsættes.

Pladsforholdene har været særlig vanskelige i psykopatanstalterne, idet antallet af domfældte hertil har været stadigt stigende i 1949 og 1950. I psykopatanstalterne i Herstedvester med de dertil hørende afdelinger på Lekkende ved Mern og Kastanienborg ved Avedøre er der kun plads til ca. 195, og den i 1948 i Københavns fængsler indrettede midlertidige psykopatforvaringsafdeling har derfor flere gange måttet udvides, således at den ved udgangen af 1950 kunne huse ca. 125 personer. Da anbringelse af psykopatforvarede i Københavns fængsler ikke er hensigtsmæssig, og da der trods oprettelsen af denne midlertidige afdeling vedblivende er et betydeligt antal domfældte, der må hemsidde i længere tid i arresthusene, forinden overførelse kan ske til psykopatanstalt, har det været påkrævet at træffe yderligere foranstaltninger til afhjælpning af pladsmangelen. Den udvidelse af anstalterne i Herstedvester, som det af justitsministeriet den 11. juni 1946 nedsatte udvalg om oprettelse af et kriminalasyl for psykisk abnorme lovovertrædere har foreslået i sin betænkning fra 1949, har på grund af de økonomiske forhold ikke kunnet gennemføres for tiden. Som en midlertidig foranstaltning indrettes der nu yderligere en psykopatanstalt i statsfængslet i Horsens, hvorefter den midlertidige forvaringsafdeling i Københavns fængsler kan nedlægges. De i statsfængslet i Horsens hemsiddende fanger med undtagelse af sikkerhedsforvaringsfangerne vil derefter blive overført til andre anstalter.

Den tidligere pladsmangel i arbejds huset er afhjulpet, efter at der i august 1950 er indrettet en arbejds husafdeling i fængselsafdelingen ved Tarm. Denne afdeling anvendes som en meget fri afdeling, hvortil de bedste arbejds husfanger fra Sdr. Omme overføres.

De kvindelige statsfængselsfanger er fortsat anbragt i straffelejren i Horserød, hvortil tillige afleveres kvindelige fængselsfanger, der normalt skal udstå straffen i arresthuse øst for Storebælt. Kvindelige fængselsfanger, der normalt skal udstå straffen i arresthuse vest for Storebælt, afleveres vedblivende til arresthuset i Ålborg.

Til anbringelse af mandlige statsfængselsfanger rådede fængselsvæsenet ved udgangen af 1950 over de lukkede statsfængsler i Horsens, Vridsløselille og Nyborg, de halvåbne straffelejre Møgelkær og på Kragsskovhede, samt de helåbne fængselsafdelinger St. Grundet, Renbæk, ved Nr. Snede og på Kærshovedgård. Af disse anstalter blev fæng-

selsafdelingen St. Grundet udelukkende og statsfængslet i Horsens delvis anvendt til husning af landssvigerfanger, medens de almindelige kriminelle statsfængselsfanger blev anbragt i de øvrige anstalter. I slutningen af perioden blev der påny anbragt et mindre antal almindelige kriminelle statsfængselsfanger i statsfængslet i Horsens.

Fordelingen af de almindelige kriminelle statsfængselsfanger foretages fortsat gennem direktoratet for fængselsvæsenet, hvorom henvises til meddelelser om det danske fængselsvæsen i 1948 ved vicedirektør i direktoratet for fængselsvæsenet Axel Hye-Knudsen i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1949, side 359—60.

Angående indsættelser og løsladelser i 1949 og 1950 fra særanstalterne, omfattende ungdomsfængsel, arbejds hus, sikkerhedsforvaring, psykopatforvaring, psykopatfængsel og helbredelsesanstalt for drankere kan følgende oplyses:

I ungdomsfængsel er der i 1949 og 1950 indsat henholdsvis 133 og 77 efter dom, og henholdsvis 30 og 36 er blevet genindsat efter overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. Henholdsvis 108 og 129 er blevet løsladt på prøve og henholdsvis 1 og 6 er blevet løsladt efter endt strafudståelse.

I arbejds huset er der i 1949 og 1950 indsat henholdsvis 80 og 40 efter dom og henholdsvis 19 og 17 er genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. Henholdsvis 63 og 69 er blevet løsladt på prøve og henholdsvis 33 og 19 er blevet løsladt endeligt efter at have tilbragt 5 år i arbejds huset. Antallet af fanger, der blev slettet af mandtal som følge af ny domfældelse, udgjorde henholdsvis 23 og 5. Henholdsvis 2 og 3 er afgået ved døden. Antallet af undvigelses fra arbejds huset udgjorde henholdsvis 61 og 33. Det antal fanger, der har haft orlov, er steget fra 146 i 1948 til henholdsvis 206 og 262 i 1949 og 1950.

I sikkerhedsforvaringsanstalten er der i 1949 og 1950 indsat henholdsvis 9 og 2 efter dom, og henholdsvis 3 og 1 er blevet genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. Antallet af løsladelser udgjorde i 1949 11, der alle var løsladelser på prøve, og i 1950 7, heraf 6 på prøve og 1 ved benådning.

I psykopatforvaringsanstalterne blev der i 1949 indsat 76 efter dom, heraf 69 mænd og 7 kvinder, medens 19, heraf 16 mænd og 3 kvinder, blev genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for udskrivning. I 1950 steg antallet af indsættelser efter dom til 137, heraf 130 mænd og 7 kvinder, medens antallet af genindsættelser på grund af overtrædelse af vilkårene for udskrivning steg til 28, der alle var mænd. I 1949 blev 75, heraf 67 mænd og 8 kvinder, prøveudskrevet, medens 6, heraf 5 mænd og 1 kvinde, efter retskendelse blev overført til anden anstalt. I 1950 steg antallet af prøveudskrivninger til 82, heraf 74 mænd og 8 kvinder, medens 2, heraf 1 mand og 1 kvinde, blev overført til anden anstalt i henhold til retskendelse.

I psykopatfængsel blev der i 1949 indsat 11 mænd og 2 kvinder efter

dom, og 1 mand blev genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 11 mænd og 1 kvinde blev løsladt på prøve, 4 mænd blev benådet, og 6 mænd og 3 kvinder blev løsladt efter endt udståelse. I 1950 har der ikke hensiddet kvinder i psykopatfængsel. I dette år blev 8 mænd indsat efter dom, og ingen blev genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 6 mænd blev løsladt på prøve og 2 efter endt udståelse.

Den i 1946 indrettede særlige observationsafdeling i psykopatanstalterne i Herstedvester har såvel i 1949 som i 1950 haft et belæg på ca. 30. Ialt henholdsvis 75 og 42 fanger af forskellig kategori blev indlagt på afdelingen i 1949 og 1950.

I statens helbredelsesanstalt for drankere på Fanø hensat der ved udgangen af 1948 17 optagne. I 1949 blev der indsat 24 og udskrevet 23, heraf 4 ved maksimaltidens udløb, 18 på vilkår inden maksimaltidens udløb og 1 uden vilkår inden maksimaltidens udløb, således at der ved udgangen af 1949 hensat 18 optagne. I 1950 blev der indsat 15 og udskrevet 17, heraf 3 ved maksimaltidens udløb, 11 på vilkår inden maksimaltidens udløb og 3 uden vilkår inden maksimaltidens udløb. Ved udgangen af 1950 udgjorde belæget herefter 16 optagne.

Af bestemmelser af almindelig karakter fra årene 1949 og 1950 kan fremhæves følgende:

I en cirkulærskrivelse af 9. juli 1949 har direktoratet for fængselsvæsenet fastsat en normaldagsorden, der finder anvendelse for de i statsfængsel, herunder straffelejre og fængselsafdelinger, ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaringsanstalt indsatte fanger. I normaldagsordenen er det bl. a. fastsat, at arbejdstidens samlede længde, fraregnet de til måltider og gårdture samt til eventuel transport til og fra arbejdssted medgåede tidsrum, i almindelighed skal udgøre mindst 48 timer ugentlig og højst 54 timer ugentlig. For fanger, der deltager i undervisning, herunder gymnastik og anden idræt, kan den ugentlige arbejdstid dog nedsættes til 42 timer ugentlig. På grundlag af normaldagsordenen er der udfærdiget dagsordener for de enkelte anstalter, og man har på denne måde opnået, at dagsordenerne, navnlig med hensyn til arbejdstidens længde, er nogenlunde ensartede for de forskellige anstalter, hvor arbejdstiden tidligere kunne være op til 11 timer daglig. Der gives herefter fangerne en betydelig længere fritid, som man søger anvendt til fornuftig fritidsbeskæftigelse af forskellig art.

Under den 6. august 1949 er der udfærdiget en kongelig anordning om ændring i anordning nr. 438 af 1. august 1946 om beregning af afsoningstiden for personer, der er idømt frihedsstraf, arbejds- eller sikkerhedsforvaring, og som har været underkastet varetægtsfængsel efter dommens afsigelse. Ændringen, der vedrører personer, som skal genindsættes i anledning af overtrædelse af vilkår for løsladelse på prøve eller betinget benådning, og som har været underka-

stet varetægtsfængsel i tidsrummet mellem vedkommende myndigheds bestemmelse om genindsættelse og genindsættelsens iværksættelse, går ud på, at en genindsættelse regnes for sket og afsoningen for påbegyndt på datoen for bestemmelsen om genindsættelse, medmindre den pågældende på dette tidspunkt hensat til afsoning af straf. I sidstnævnte tilfælde regnes genindsættelsen fra udståelsen af straffen. Bestemmelsen har navnlig betydning for prøveløsladte arbejdsfanger, sikkerhedsforvaringsfanger og ungdomsfængselsfanger, overfor hvem tiltale for forbrydelser begået i prøvetiden frafaldes, efter at fængselsnævnet har bestemt genindsættelse. I disse tilfælde finder den faktiske genindsættelse først sted, når tiltalefrafaldet foreligger. Den tidligere ordning, hvorefter genindsættelsen blev regnet fra den faktiske genindsættelse, var ikke i overensstemmelse med principperne i anordningen af 1. august 1946.

I en skrivelse af 17. oktober 1950 har direktoratet for fængselsvæsenet bemyndiget fængselsinspektørerne til i tilfælde, hvor det skønnes, at en fange, der løslades, vanskeligt vil være i stand til at betale sin rejse til hjem eller arbejdssted, at afholde udgiften herved helt eller delvis af anstaltens kasse. Tidligere kunne anstalten kun betale en fanges hjemrejse, såfremt den pågældende ved løsladelsen ikke var i besiddelse af over 100 kr., men denne bestemmelse havde vist sig utilstrækkelig med de stærkt stigende priser på befordring og de ofte lange hjemrejser fra afsides beliggende anstalter, således at der ofte skete et stort indhug i de pengemidler, som fangerne havde opsparet til brug i den første vanskelige tid efter løsladelsen.

På fængselsvæsenets betjentsskole har der i løbet af 1949 og 1950 foruden de sædvanlige 3 måneders kursus for honorarlønnede fængselsbetjente været afholdt 4 kortere foredragsrækker for værk mestre og 4 kortere foredragsrækker for vagtmestre, ligesom der har været afholdt flere 3 måneders overbetjentkursus.

I fortsættelse af de i 1946 og 1948 afholdte fængselsmøder på henholdsvis Audebo statsungdomslejr og Nyborg strand afholdtes i ugen fra den 11.—16. september 1950 et tredje fængselsmøde på Nyborg strand. I dette møde deltog ca. 150 fængselsfolk repræsenterende alle grupper indenfor fængselsarbejdet. På mødet blev der holdt en række foredrag med efterfølgende diskussioner. Således talte bl. a. daværende justitsminister, landstingsformand K. K. Steincke og professor, dr. jur. Louis le Maire, ligesom man havde den glæde at høre en svensk gæst, bureauchef Torsten Erichson, der talte om behandlingen af unge kriminelle. Endvidere gjorde kst. fængselsinspektør C. Rafael og nogle medarbejdere fra straffelejren på Kragsskovhede mødedeltagerne bekendt med det i straffelejren gjorde forsøg på at anvende klassifikationssystemet (se herom Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1951, side 58 ff.). Kurset var ligesom dets forgængere en stor succes.

Jørgen Tornøe.